

“כי האדם עץ השדה” - כיתות ג'-ד'

רציונאל:
תהליכי צמיחה בצמח ובאדם
לאור תהליכי צמיחה שהתרחשו בגוש קטיף

פתיחה:

נקרין על הלוח שתי תמונות: האחת של חולות ומדבר והשנייה של יישוב גדול ומפותח. נחלק לכל תלמיד דף נייר ונבקש מהתלמידים לקפל אותו לשניים לאורכו ולהדביק. (כך שתיווצר להם רצועה אחת כזו) . לאחר מכן נקפל את הרצועה לארבעה מלבנים שייפתחו כמו אקורדיון. נשתמש כרגע רק בצד אחד של האקורדיון ונבקש מהתלמידים לצייר בשלבים את הדרך שבה מדבר הופך ליישוב. (ארבעה ציורים בסך הכל). מומלץ להשתמש בצבעי עיפרון. אפשר להזמין שני תלמידים שסיימו מהר או שמעוניינים בכך לבוא לצייר את השלבים על הלוח. נשמע מהתלמידים על השלבים שהם ציירו ונאפשר להם לשתף במה שהכינו, ונדבר יחד על התהליך של צמיחת יישוב במקום כזה. נספר לתלמידים על גוש קטיף שהתחיל גם הוא מחולות מדבריים ליד הים והפך לאזור מלא ביישובים פורחים ובחקלאות משגשגת.

לימוד:

נצפה **במצגת** על גוש קטיף, תוך ליווי התמונות בהסברים (קצרים) שלנו: גוש קטיף היה אזור של חולות, דיונות וים. שנים רבות לא הצליחו לגדל באזור זה כלום, ואף אחד (כמעט) לא האמין שיכול לצמוח שם משהו. כשאנשי גוש קטיף התיישבו בחבל ארץ זה, בניגוד לציפיות ולניסיונות עד אז, הכל פרח. תושבי גוש קטיף הצליחו לגדל גידולים מסוגים שונים: פלפלים, עגבניות, ירקות ללא תולעים, פרחים, ירקות ופירות אורגניים ועוד, והפריחו את האזור ביישובים רבים ובחקלאות ענפה.

איזה שינוי התרחש בגוש קטיף במהלך השנים?

- ננסה לדייק ולהגדיר במילה עד שלוש מילים את תהליך השינוי. (התפתחות, גדילה, צמיחה...) נכתוב את המילים המרכזיות שיאמרו על הלוח בחלקו העליון.
- כיצד לדעתכם הצליחו אנשי גוש קטיף לפתח כל כך את החקלאות במקום?
- האם גידלתם פעם צמח בעצמכם? תארו את החוויה... (מה עשיתם? האם הצמח צמח? האם היו לו פרחים/ פירות? כיצד הרגשתם? מה זה דרש מכם? סבלנות, התמדה וכו'). נחלק את הלוח בקו שנמתח מתחת למילים שמתייחסות לשינוי שהתרחש בגוש קטיף, ונכתוב מתחתיו דברים מרכזיים שאומרים התלמידים במילים שלהם. (למשל- לשתול, להשקות כל יום, ורגשות ותחושות).
- נקיף מתוך המילים שאמרו את הדברים שמשותפים לצמיחה של צמח ולצמיחה של גוש קטיף (מבחינת היישובים והחקלאות).

נצפה **בסרטון של אבי בורשטיין**, מחקלאי הגוש הוותיקים, מההתחלה עד 1:00
<https://www.youtube.com/watch?v=6WGOLtZGgPY>

שאלות:

- במה אבי עוסק? מה רואים שהוא עושה בסרטון?
- אבי אומר "זה לא פשוט ששותלים וזה צומח" למה לדעתכם הוא מתכוון?
- מה צריך בשביל שצמח יגדל? זרע- גרעין ותנאים מתאימים (אדמה, אוויר, אור (שמש/צל), מים...), וגם "עזרה" מהקב"ה, לא הכל תלוי בנו...
- מה אמרו כולם לגבי האדמה של הגוש? האם הם האמינו שיוכל לצמוח בה משהו?
- מה נתן לאבי כח?
- נכין את התלמידים לכך שאנחנו עומדים לחלק להם דבר יקר ערך. נוסיף שאנחנו מבקשים שישמרו עליו היטב. נעבור בין התלמידים ונחלק לכל תלמיד מספר זרעים.
- נשאל- האם אתם יודעים מה קיבלתם? מדוע גרגיר קטן שכזה הוא יקר ערך? מה ניתן לעשות איתו? מגרגיר קטן שכזה יכול לצמוח שיח גדול מלא בפרחים או עץ שופע פירות מאכל...
- כיצד צמח צומח? מהם שלבי הגדילה שלו? לאחר שיענו נתלה על הלוח תמונות של שלבי הצמיחה של הצמח. (מצורף כקובץ נפרד).
- נחזור אל הציורים בהם פתחנו את השיעור, נבקש מהתלמידים להוסיף ציורים של תהליך של צמח שגדל מהחולות בצד השני של הדף. נראה איך התהליך שעובר על צמח דומה לתהליך שעבר על יישובי גוש קטיף- צמיחה מתוך החולות.

כמו הצמח שצומח, גם אנחנו כבני אדם צומחים וגדלים כל הזמן...

נתבונן בצמח שציירנו וננסה לחשוב מהם השורשים שלנו שמאפשרים לנו צמיחה לגובה? (מבחינה סימלית- מטאפורית) מהם הפירות שאנחנו מצמיחים? (הצלחות שיש לנו...)

שיתוף:

נתחלק לזוגות (אפשר לפי מקומות הישיבה) ונבקש מהתלמידים לשתף אחד את השני בסיפור של צמיחה אישית שקרה להם: רגע שבו הם הרגישו שהם גדלו או התבגרו, איך זה קרה? איך הרגשתי?

איסוף:

נאפשר לשתף במספר סיפורים, ולאחר מכן נשאל:

- באיזה תחומים אנחנו גדלים?
- בגיל, בגודל שלנו, בהתפתחות הפיזית (מתינוק לילד, לאדם בוגר ולזקן...), בהתפתחות השכלית-אנחנו נהיים חכמים יותר, לומדים דברים חדשים, המוח שלנו מתפתח וגם מבחינה נפשית ורגשית אנחנו גדלים ומתבגרים. (אנחנו לומדים לוותר ולהתחלק עם אחרים, להתחשב, להביע את עצמינו במילים גם כאשר אנחנו כועסים וכד').
- איך זה מרגיש לגדול? האם זה כיף? אולי מפחיד?
- האם זה קשה לצמוח? מה זה דורש?
- האם הצמיחה תלויה רק בנו ובמה שנעשה?

נחזור ונזכיר את אנשי גוש קטיף - חקלאי גוש קטיף היו מומחים בלגדל ולהצמיח צמחים, גידולים חקלאיים וגם לפתח יישובים... גם הם התמודדו עם קשיים שונים בדרך (למשל קרקע חולית, אנשים שאמרו להם שאין סיכוי שיצליחו ועוד).

- מה אנחנו יכולים ללמוד מהם לגבי תהליכים של צמיחה וגדילה? מה אנחנו יכולים לקבל מהם לחיינו?

נספר לתלמידים שגוש קטיף כבר לא קיים היום, ושב2005 חבל קטיף פונה על ידי המדינה. בצער רב נאלצו התושבים לעזוב את בתיהם ואת כל החקלאות שגידלו במשך שנים... רבים מהתושבים המשיכו יחד ובכוחות משותפים הקימו עוד פעם יישובים חדשים ברחבי הארץ. חלק מהחקלאים גם בחרו להקים מחדש את המשקים שלהם במקום אחר, ושבו לזרוע ולשתול פעם נוספת.

הצעה לפרויקט כיתתי:

פרוייקט 1

נוסיף על הציורים של הצמח בכתב (ליד הציור או מעליו):

1. שורשים: מהם השורשים שלי שנותנים לי כוח לצמוח?
2. זרע: איזה רצון יש לי שמחכה לנבוט? (משהו שאני רוצה לממש...)
3. פרחים: במה אני גדל? במה גדלתי?
4. פירות: מהם ההצלחות שלי?

פרוייקט 2

נמשיך גם אנחנו את דרכם של חקלאי הגוש ונקים לנו גינה כיתתית שבה נצמיח ונגדל פרחים וירקות (ומה שרוצים...).

כמו חקלאי גוש קטיף גם אנחנו נזרע ונאמין, נטפח ונשקיע בכל צמח, נתמיד כל יום בהשקיה ובטיפול, לא נתיאש מהקשיים ולא נקשיב למי שיאמר שזה לא יצליח ונלמד כל הזמן כיצד לטפל בצמחים בדרך הטובה והמתאימה להם ביותר.

נתחיל כבר עכשיו בשתילה קטנה שתסכם את השיעור, כסימן להמשך - נשתול יחד עם הילדים את הזרעים שחילקנו קודם, ונבקש מהם שתוך כדי שתילת הזרעים כל אחד יחשוב על משהו אחד שהוא רוצה שיצמח בחיים שלו, או שיתפתח בתוכו...

למורה: יש להתארגן מראש לשתילה עם אדמה, זרעים ומקום מתאים לשם כך. אפשר לטפח מעין גינה קטנה באדניות בכיתה, או בשטח המתאים לכך בחצר בית הספר.

אפשר להרחיב את הפעילות ולשלוח את התלמידים ללמוד על שתילה וגידול של צמחים שונים (או בבית הספר בחדר מחשבים/ ספרייה או כשיעורי בית - לשאול את ההורים וללמוד מהמחשב הביתי...), ולתת להם לבחור מה הם רוצים לשתול (מתוך מספר אופציות ריאליות שתיתנו להם). מומלץ להוסיף לגינה גם שלט יפה שיכינו התלמידים שיסביר את הקשר שלה להמשכיות של גוש קטיף...

שלבי הגדילה של הצמח

